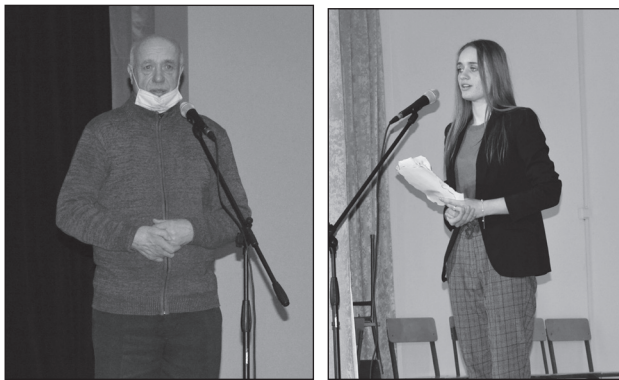


## НЕБЕСНА СОТНЯ СТУКАЄ В СЕРЦЯ

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

Це пекельне багряно-чорне небо над Майданом донині стоїть перед очима. Ця страждена земля під ногами напилася стільки крові, що й досі стогне, так і не дійшовши до тьми від нестерпного болю за своїх синів і дочок. Бо знає, що вони ж ішли не лише заради себе, а й за нас із вами. За наших дітей, котрі



нині досягли їхнього віку. За тих чужих, що вчилися робити перші кроки чи готувалися прийти у цей світ. І навіть за своїх, які мали колись народитися щасливими і вільними.

Та тоді не збулося... Чорні демони розтерзали їхні чисті і світлі мрії, а їх невинні душі прийняло Високе Небо до лав своєї Небесної Сотні, що тільки й залишилася у назві. Бо лік давно пішов на тисячі. Бо згодом ми вже почали втрачати точне число загиблих героїв. І землю. І спокій. І мир. А ще пізніше цих світлих ангелів раптом перестануть вважати героями, а їхній подвиг назвуть переворотом.

Болить... Кривавить душа... Тому що там, на передовій продовжують гинути наші захисники. Ламаються долі моло-

деньких вдів, малих дітей-сиріт. Передчасно сивіють батьки і мужніють від горя матері, котрі у нестерпному відчаї обіймають своїх дітей-ангелів лише у тривожних напівснах...

А комусь усе це зовсім не болить! Хтось іде назустріч ворогу і стелиє йому дорогу тілами своїх юних і старших співгромадян. Тому і виникає багато «чому?», на які врешті треба дати відповідь.

Всі ці непрості питання пульсували у думках і почуттях кожного, хто був присутнім на вечорі пам'яті Героїв Небесної Сотні, що пройшов у залі Тадеуша Чацького нашої академії і був підготовлений студентським експериментальним театром «Пілігрим» нашої академії (керівник і сценарист-постановник Василь Скоропляс).

Сторінки майданної поезії Людмили Максимлюк, Тетяни Власової, Андрія Любка, Юрка Журавля, Мар'яна Савки, Назара Гузія і кременчанки Дзвінки Торохтушко читали актори «Пілігриму» Андріана Москалюк, Вікторія Бершеда, Марія Мазовіта. Авторський вірш презентував наш магістрант, талановитий поет, член Національної спілки письменників України Павло Старух.

Під час концерту-реквієму прозвучали пісні у виконанні викладача педагогічного коледжу Олега Люлюка («Заплакало небо» Василя Гринчука на слова Богдана Пісного) та Дарії Сульжик («Чорна Квітка» Олександра Тищенко і Петра Маги; «В нашому серці» і «Назавжди» з репертуару Андріани). Світло-і звукорежисер виступу – Олександр Ковень.



## НЕ ПООБІЧ, А НА БИСТРИНІ ЧАСУ

(ювілейний бібліографічний огляд творчості Григорія Штоня)

Ольга СТАВІНСЬКА

Ім'я Григорія Штоня добре відоме знавцям вітчизняної літератури. Безперервна і вагома здобутками праця в літературознавчих розвідках, а також різних літературних жанрах (ліриці, прозі, драматургії та кіносценаріях) забезпечили йому особливий статус в українській літературі.

Народився Григорій Максимович Штонь 13 березня 1941 р. в с. Вербовацького району Тернопільської області. У 1967 р. закінчив Дрогобицький ДПІ ім. Івана Франка. Наступні три роки працював вчителем середньої школи № 3 у Дрогобичі. У 1970 – 1973 рр. навчався в аспірантурі Інституту літератури ім. Тараса Шевченка АН України, де після успішного захисту кандидатської дисертації «Морально-етична проблематика сучасної української прози» (1975 р.) працював молодшим, згодом старшим науковим співробітником, а з 1994 до 1999 рр. виконував обов'язки заступника директора з наукової роботи цієї установи. У 1999 р. захистив докторську дисертацію «Духовний простір української ліро-епічної прози».

Протягом 2001–2016 рр. – професор кафедри історії української літератури і шевченкознавства Київського НУ ім. Тараса Шевченка. З 2016 – професор кафедри української мови і літератури та методики їх навчання Кременецької ОГПА ім. Тараса Шевченка.

Григорій Штонь – доктор філологічних наук, літературознавець, літературний критик, автор більше 200 літературно-критичних статей, наукових праць та монографій. Сфера наукових інтересів: українська література другої половини XIX ст., франкознавство, шевченкознавство, європеїзм в українській літературі. Учасник та організатор міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій, член редакційної колегії наукового видання «Слово і час», Національної спілки письменників України. У 2002, 2003 роках – лауреат Літературної премії «Коронація слова». Людина різнобічного таланту, він відомий як майстер не тільки слова, а й пензля. Автор творів живопису, що експонуються на художніх виставках, зокрема портретів скульптора І. Кавалерідзе, художника Т. Мельничука, письменника Ю. Покальчука, Б. Рубчака та інших. За його сценаріями знято документальні та художні фільми, серед яких – одна з перших стрічок про УПА «Страчені світанки» (1988; знятий 1995), «Чорна рада» за твором П. Куліша (1991; знятий 2000).

Літературознавець Г. Штонь уже в ранніх літературно-критичних публікаціях та в першій дослідницькій праці «Становлення нової людини і літературний процес» (1978) зосередився на одному літературному жанрі – прозі, якій він присвятив і свої

пізніші літературно-критичні портрети («Романи Михайла Стельмаха» (1985); «Анатолій Дімаров» (1987)) та численні публікації в колективних збірниках, періодичних виданнях, академічних історіях української літератури. Він є співавтором підручника «Історія української літератури XX століття у 2 кн. : навч. посібник. Кн. 2. Ч. 1. (1940-ві – 1950-ті роки), ключових розділів «Проза (40–50-ті, 60–80-ті рр.)», де майстерно відтворив постаті українських письменників: «Улас Самчук», «Михайло Стельмах», «Григорій Тютюнник», «Анатолій Дімаров», «Віктор Міняйло». У 1996 році, як член авторського колективу видання, удостоєний Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка.

Своєрідний підсумок власних поглядів на українську прозову спадщину дослідник підбив у проблемній монографії «Духовний простір української ліро-епічної прози», де представлено одну з перших спроб розгляду української ліро-епічної прози XIX–XX ст. в якості явища, неподільного на сегменти з однозначною їх історичною пропискою у часі, що спонукав чи був просто причетним до їхньої першоз'яви. Цим часом автор небезпідставно вважає усе минуле українського народу, котрий якраз цьому різновиду прозового мислення передав виплекану упродовж віків мову, а з тим і художньо-духовні її скарби, які цей народ формували і берегли. Загальноцивілізаційна вартість наголошених скарбів у дослідженні розглядається на доволі широкому філолого-філософському тлі: праці Гегеля, О. Потебні, М. Бердяєва, М. Гайдеггера, К. Ясперса, К. Юнга разом із літературно-критичним спадком Д. Чижевського, С. Єфремова, М. Зерова, Ю. Шереха є органічною складовою авторських міркувань про художній феномен «українського реалізму», його духовну ауру та націєтворчий зміст.

Пізніше, займаючись науковою (в академічному Інституті літератури) та викладацькою діяльністю (в КНУ ім. Тараса Шевченка, Кременецькій ОГПА ім. Тараса Шевченка), він, по суті, лише поглиблював напрацьоване у згаданих дослідженнях, опублікувавши низку статей, передмов чи післямов до видань прозаїків-класиків і учасників сучасного літературного процесу. Відмітимо лише наявні в фонді нашої бібліотеки «Духовні стратегії епіки Бориса Харчука», «Візія складова поетичного мислення Словацького і Шевченка», «Сходи на землю».

Літературознавець вивчав і писав про те, що йому самому подобалося, про все високопорядне в літературі. Як розповідає про себе сам автор, «найголовніше заняття – компонувати різні тексти. Не як щось апріорно модерне, з витребеньками. Ні, сума слів має між собою порозумітися, впрягтися в певну думку, не прямо висловлену, а опосередковано. Точніше, стаття, п'єса, роман закінчують

самі себе. Я завжди міняв заняття. Поезія. Драматургія. Романістика. Літературознавство. Критика. Жінки. Малював. До п'ятдесяти років я вважався критиком і якимось там літературознавцем. Інші жанри до часу не тривожив. Коли ж мій світ на рівні інтуїції почав мінятися і з моєї середини почав виборсуватися невідомий мені Хтось, я взяв і вродив кілька повістей. Паралельно – десяток оповідань».

Ще за радянського часу Г. Штонь випустив книжку «Пастораль: повісті, оповідання», в якій кинув виклик деяким стереотипам української сільської прози. У збірці відстежується процес формування людської долі, повної злетів і душевних драм. Автор зазирає в психологічне підґрунтя зламних ситуацій, подій, вчинків, котрі переінакшують життя героїв, штовхають до прискіпливого перегляду минулого... Володимир Яворівський з подивом зазначив, що «критик Штонь, який живе нібито раціо, може займатися характерологією, та ще й з психологічними вивертами, що інтелектуальний «набряк» автора практично не затуляє поліфонію почуттів, рельєфність натур, конкретику подій».

Самовираз таланту продиктований найрізноманітнішими факторами буття, а величина обдарування вимірюється саме масштабами суб'єктивності його особистості, котра перебуває в постійних пошуках власної сутності. Результатом такого пошуку стала збірка поезій талановитого українського письменника «Візії» про духовно-філософські пошуки сучасної людини, таємниці її душі і буття, спрямована на самозаглиблення з метою вивчення власної сутності в сучасному хаотичному світі. Серед мотивів поезій збірки – різногранність людської душі, поет і муза, митець і буденність, душа й тіло, спогади про минуле, усвідомлення вищої сутності, споглядання вічності, самотність, еротичне начало як шлях до вічної гармонії.

Книга прози «Тернова мушля» продовжує пошуки автором письма, яке б усіма компонентами своїх форм і змісту було б сучасним. Порушені романом «Затіння» та повістями «Пришелець» і «Марта» проблемні масиви височіють над власне життям, яке від пером автора щораз набирає змісту і якостей, поповнення диханням вічності людського буття. Природна і всепроникна філософічність художнього мислення і вислову – найпомітніша риса авторської манери, що, безперечно, віднайде на українських духовних теренах достатню кількість її прихильників.

Дев'ять творів видання «П'єси» – своєрідне доповнення до доробку Г. Штоня, званого досі як критик, літературознавець, прозаїк, поет, художник. Кожну з цих п'єс вирізняє визивна тематична і художня самодостатність. Спільним їхнім творчим знаменником є прагнення цілковитої природності подієвого плину, де переважає впізнання духовна звичайність і витончена психологічна дискурсивність. Міфологізм, філософічність, піддатна реалістичному художньому викладу візійність художнього світу певної частини п'єс продиктовані прагненням до діалогу з читачем і глядачем про драматизм людського буття як щоденну і вічну його якість. Драматург провокує до різних сценічних прочитань своїх творів, водночас дбаючи про цілковиту прозорість і сталість наскрізного їхнього змісту.